

OPERA XXI

Voor de derde maal werd het tweejaarlijkse festival Opera XXI (waarbij eenentwintig voor deze eeuw staat) georganiseerd te Antwerpen en te Gent, tijdens de maanden mei en juni 2013: een samenwerking tussen de Vlaamse Opera, Muziektheater Transparant, Lod Muziektheater en ChampdAction. Uit de serie van vijf producties kozen we er enkele uit, die ons bijzonder 'belangwekkend' leken: Hold Your Horses (ChampdAction) en Tragedy of a Friendship (Vlaamse Opera). Het nieuwe muziektheater van de eenentwintigste eeuw is blijkbaar 'alive and kicking'.

"Hold Your Horses" Een hedendaagse "grand opéra"

De *Grand Opéra* is een operagenre dat te Parijs is ontstaan, gebaseerd was op een historisch (of semi-historisch) onderwerp, en van ca. 1830 af erg populair werd. De opera's waren grootschalig opgezet, met schitterende zangpartijen, indrukwekkende orkestraties, spectaculaire toneleffecten en somptueuze decors en kostuums. Ze hadden doorgaans vijf bedrijven, en duurden zowat vier uur of langer. De Duitse componist Giacomo Meyerbeer (eigenlijk Jakob Liebmann Meyer Beer, 1791-1864) die vele jaren te Parijs leefde en er grote successen boekte, leverde met *Les Huguenots* (op een libretto van Eugène Scribe, première te Parijs 1836) een schoolvoorbeeld van een Grand Opéra af. In België is de meest bekende opera in dit genre zonder twijfel *La muette de Portici* (Daniel Auber, eveneens op een libretto van Eugène Scribe) waarvan een voorstelling in de Muntchouwburg te Brussel nog een rol zou gespeeld hebben bij de Belgische revolutie van 1830 (hoewel deze rol vele decennia lang schromelijk werd overdreven en geromantiseerd).

De productie *Hold Your Horses*¹ van Serge Verstockt, de prettig gestoorde artistieke leider van het eigenzinnige ChampdAction, is natuurlijk geen echte grand opéra, maar heeft wel een aantal gemeenschappelijke kenmerken met dit historische genre. De grootschaligheid. Het indrukwekkende. Het spectaculaire. Het overdonderende. De uitdrukking 'hold your horses' betekent: wacht eens even, kalmpjes aan, draaf niet zo door. Maar ook: hou even halt, bekijk het eens anders. Verstockt gaat nog een stapje verder. Het 'anders bekijken' wordt een 'het kan ook anders' of 'zo kan het niet verder', en evolueert naar diverse vormen van 'anders gaan leven' die ten slotte uitmonden in burgerlijke ongehoorzaamheid of *civil disobedience*.

Bij de aanvang van de performance worden via streaming op het web beelden getoond van twee stoere boerenpaarden, die al van tien dagen voor de première op

de binnentuin van de Singel stonden te grazen. Is er iets vredigers dan een rustig grazend boerenpaard? Een groot, zwaar en machtig beest maar het zou geen vlieg kwaad doen. Een vriendelijker dier bestaat er nauwelijks.

Na deze pastorale introductie kregen we andere beelden te zien. Op een libretto, (volgens het programmaboekje vrij naar de '198 Methods of Nonviolent Action' van Gene Sharp²) volgt in een steeds wisselend en grandioos decor een stortvloed van film- en videobeelden en diverse licht- en kleureffecten, met als hoofdthema de tegenstelling tussen natuur en cultuur, of tussen het menselijke en het onmenselijke. Ze worden te gepasten tijde afgewisseld met enkele muzikale rustpunten of een paar citaten. Of met een doordenkertje dat door de bekende wiskundige en professor wetenschapsfilosofie Jean-Paul Van Bendegem op een kinderlijke wijze wordt gedoceerd. Het reële en het virtuele worden door elkaar gehaspeld, waarbij het reële soms als virtueel (de grazende paarden die geprojecteerd worden) en het virtuele soms als reëel worden ervaren (tientallen tsjilpende namaak-vogeltjes in kooitjes op de scène). Wat niet mag, mag of moet hier wel, wanneer de Singel-directeur Jerry Aerts de voorstelling onderbreekt om van op de scène de toeschouwers te sommeren hun mobiele telefoon *aan* te zetten. Wat resulteert in een mini-muzikale act van tientallen ringtones door elkaar.

De enige echte opera-aria die in de voorstelling ten gehore wordt gebracht, is de (althans in België) wereldberoemde aria *L'amour sacré pour la patrie* uit 'De Stomme van Portici'. Al is de Belgische revolutie wel niet echt begonnen na de uitvoering van deze opera in de zomer van 1830, is het toch wel een leuke Belgenmop. Zeker wanneer je weet dat een paar jaar geleden de Munt deze opera wilde opvoeren als co-productie met de Parijse Opéra Comique. Citaat: 'Muziekdirecteur Peter de Caluwe haastte zich toen om te zeggen dat een opvoering bij ons in De Munt op dat moment, tijdens de moeizame regeringsvorming, zou kunnen uitgelegd worden als een politiek statement, een pleidooi voor een unitair België, wat een bijzonder ongepast signaal zou zijn.'³ De plannen werden dus gewijzigd, en *La Mulette* werd enkel te Parijs opgevoerd.

In deze super-performance van Serge Verstockt danst een virtuele sensuele Japanse (?) popdiva op de tonen van *L'amour sacré*. Een tang die wonderwel op dit varkentje past. En ook een balletnummer en een bewegingsact van een stofzuigerensemble passen naadloos in de voorstelling. Op een bepaald ogenblik lijkt de grand opéra even écht te herleven, wanneer het harmonieorkest 'De Scheldezonen' (met veel Scheldedochters) met ongeveer vijftig houten koperblazers op de scène (en in de zaal) komt om op een bescheiden maar overweldigende manier een muzikale act te geven. Na een idyllische projectie waarbij een camera doorheen een sprookjesachtig (en ook wel een beetje bedreigend) bos dwaalt, brengt de regisseur een beeldend kunstenaar ten tonele (Peter Jacquemyn) die met een sputterende en rokende kettingzaag enkele houten

paletten te lijf gaat en deze (volgens de interpretatie van de toeschouwer) stuk zaagt of er een sculptuur van maakt.

Niets is wat het lijkt. Verstockt probeert om operapubliek op een andere manier naar opera en/of muziektheater te laten kijken, en slaagt daar wonderwel in door het in *27 actes* (al hebben we ze niet geteld) voortdurend op een steeds weer ander been te zetten. *Hold Your Horses*⁴ is wel één van de meest intrigerende en meest boeiende *spektakels* van naar keuze muziektheater / theater met muziek / muzikale performance die we ooit hebben gezien.

Toon BROUWERS

Tragedy of a Friendship Fabre, zoals te verwachten en te voorzien was

Wie nog niet wist dat 2013 een Wagnerjaar is (hij werd tweehonderd jaar geleden geboren) heeft de laatste maanden alleen op een eiland gewoond. Wagner is alomtegenwoordig. Ook de Vlaamse Opera doet zijn uiterste best om de meester op een gepaste wijze te eren. We kregen in maart tijdens de Paasperiode al een controversiële *Parsifal* (regie Tatjana Gürbaca) en in mei volgde een nog controversiëlere *Tragedy of a Friendship* (regie Jan Fabre). Wanneer alles verloopt zoals gepland, volgt er in september 2013 wellicht nog een ultieme controversiële *Tristan und Isolde* (regie Stef Lernous).

“Tragedy of a Friendship” (Foto: Wonge Bergman)